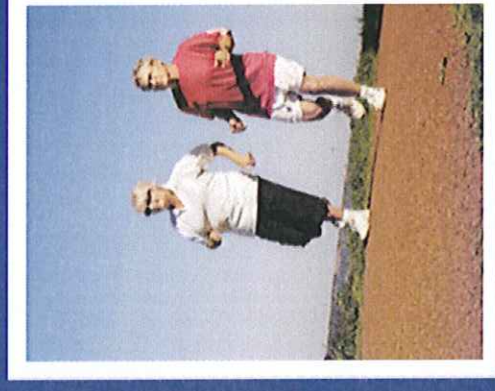

Behandling av benskörhet för att förebygga frakturer

Bil. 1

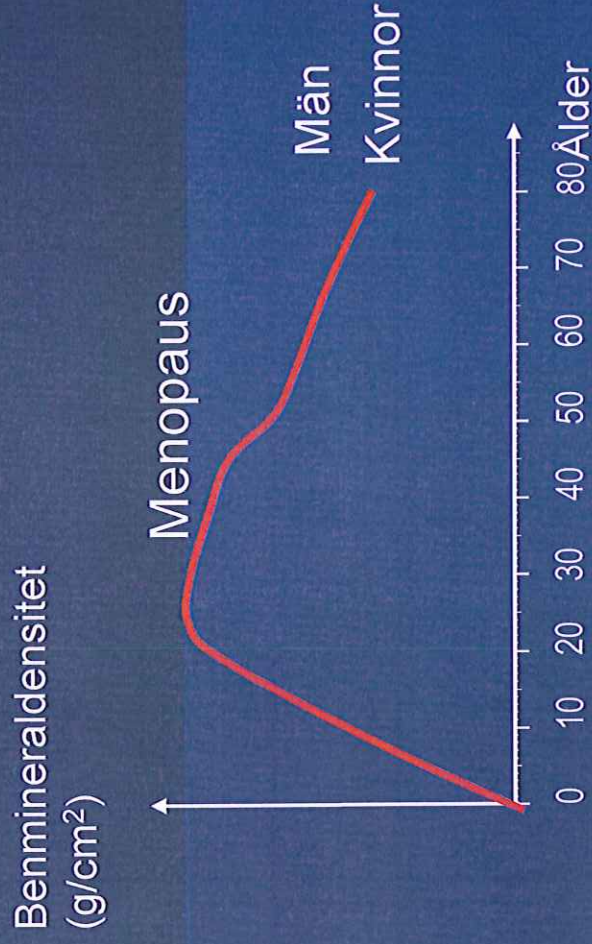

Mattias Lorentzon
Professor, specialistläkare
Centrum för ben- och artritforskning, Sahlgrenska akademien och
osteoporosmottagningen, Sahlgrenska Mölndal, Göteborg

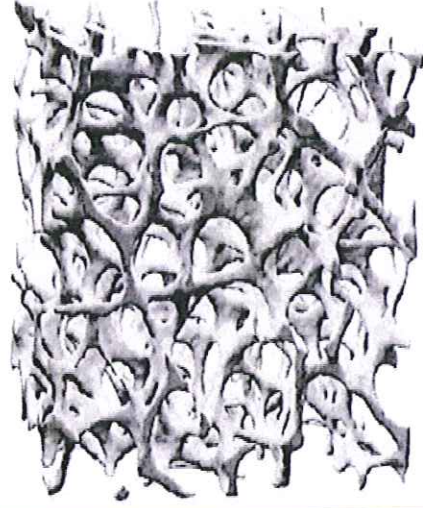
Benförlust och åldrande

Könsberoende benförlust

- Hos kvinnor **snabb fas** – 4-8 år efter klimakteriet - **förhindras med östrogen**
- Hos män **långsam fas**

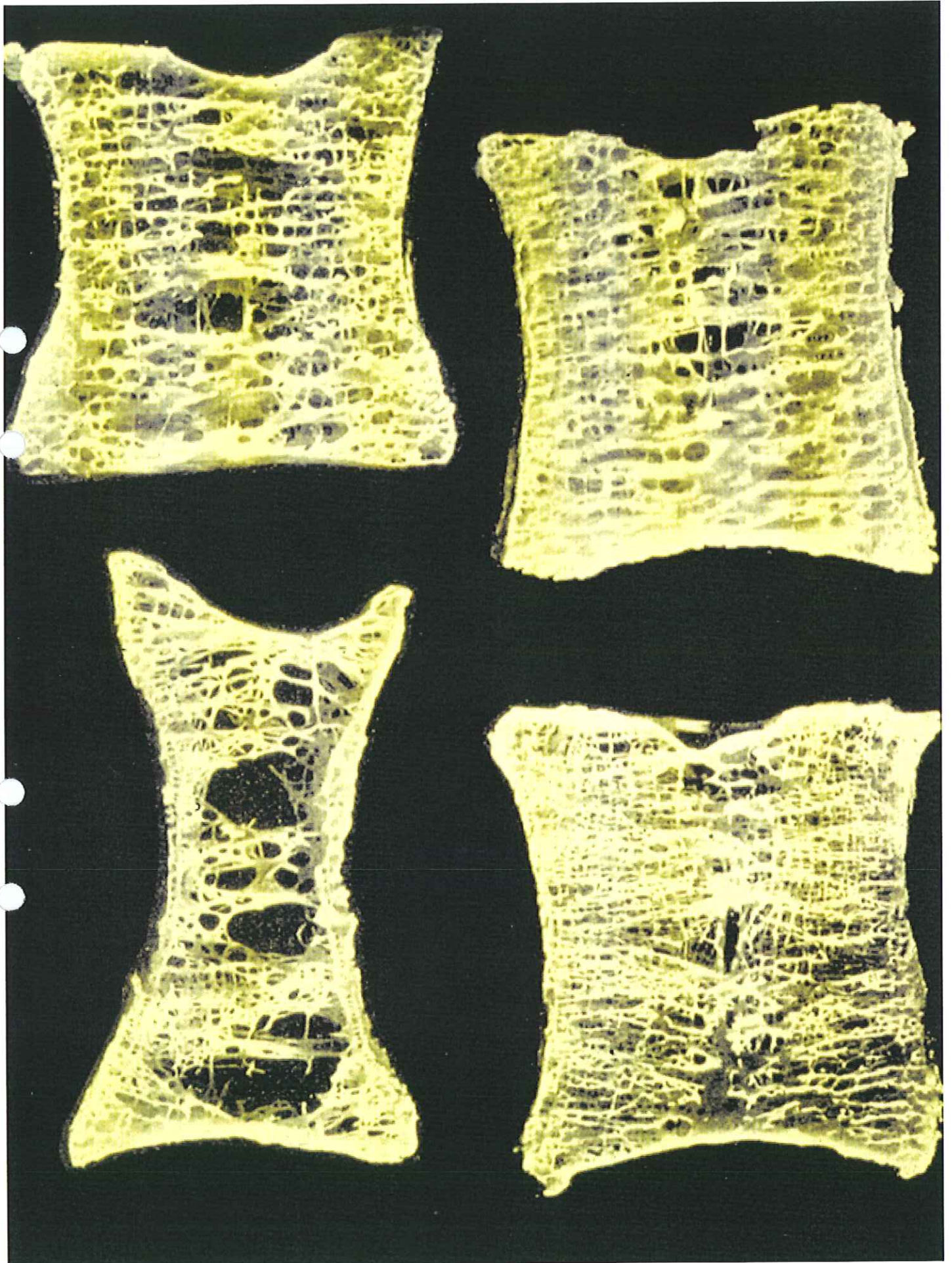

Young Normal

Osteoporotic

Areal (2D) Bone Mineral Density-

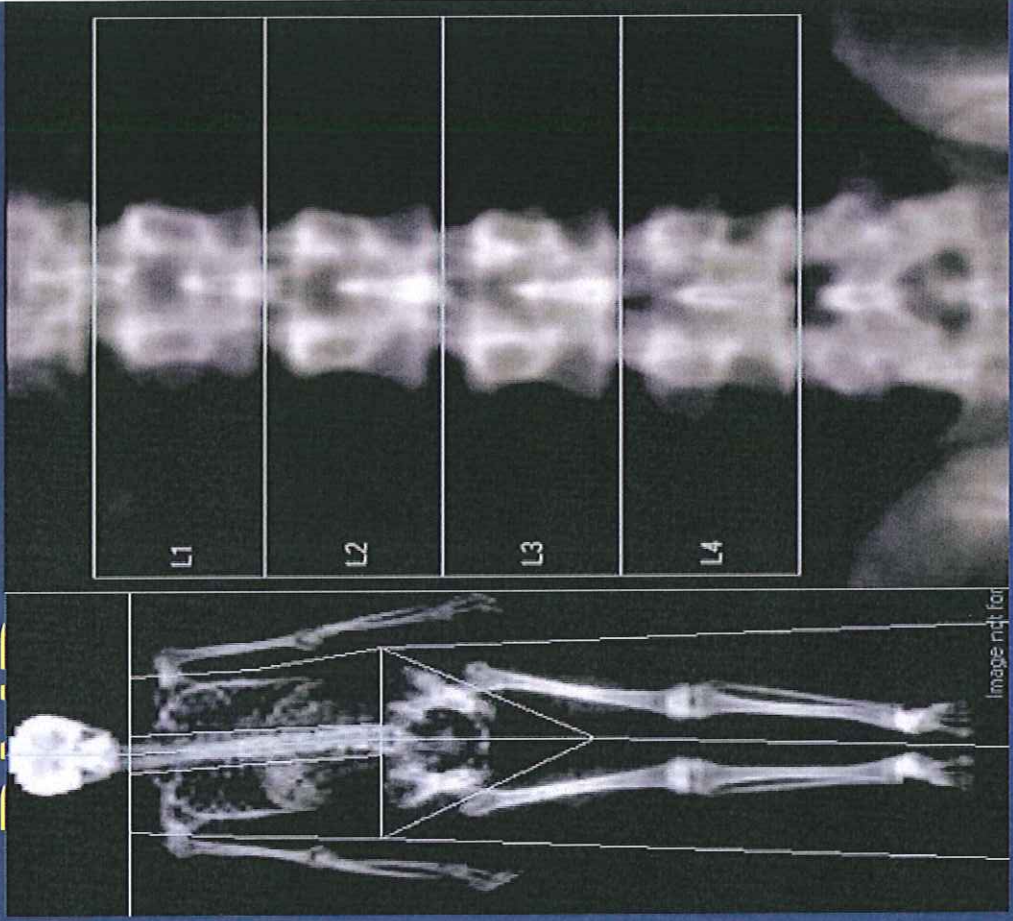
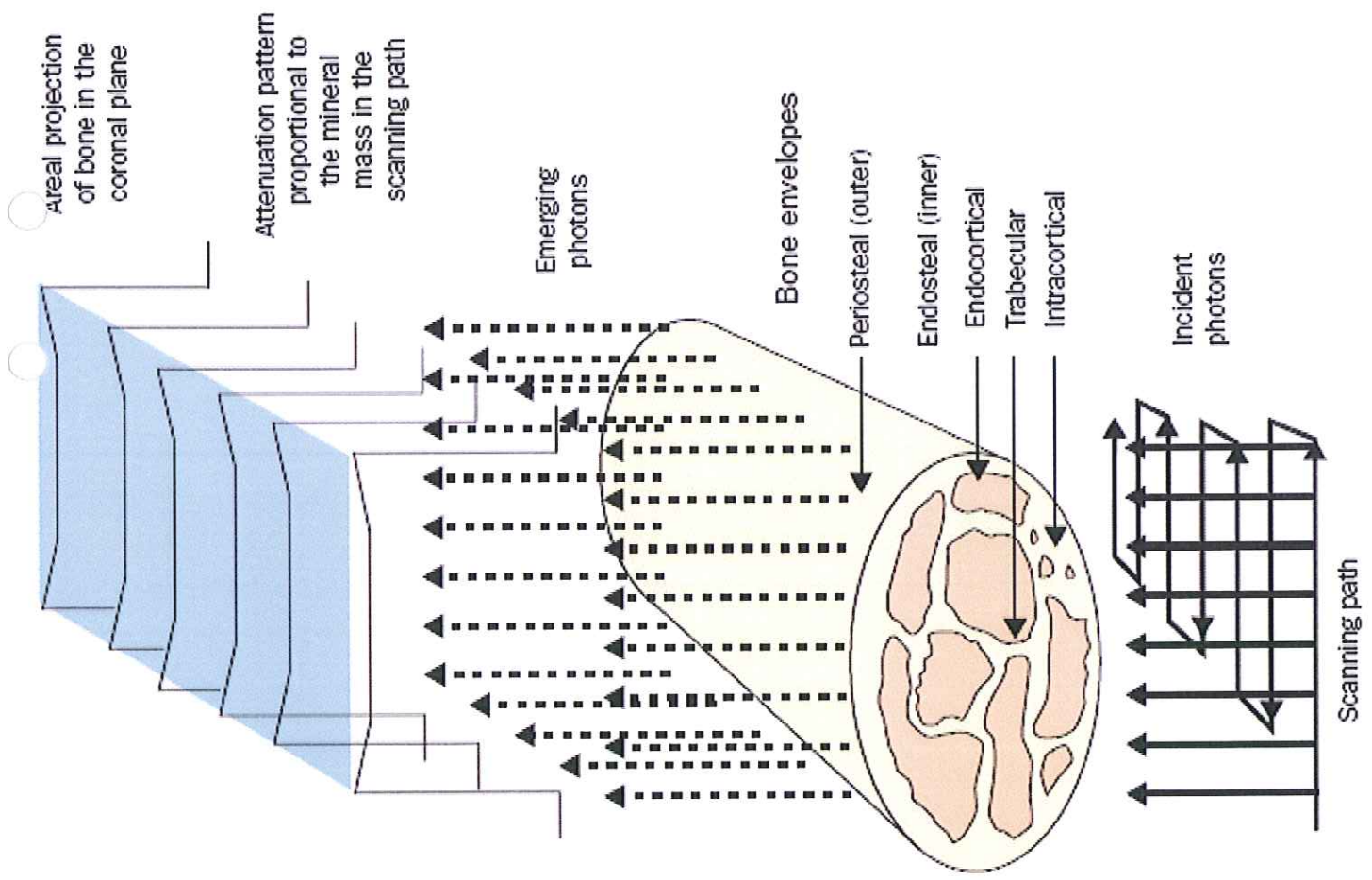

Image not for

(Seeman, Lancel, 2002)

Definition av osteoporos (WHO, 1994)

- Jämfört med medelvärdet för bentäthet hos unga kvinnor

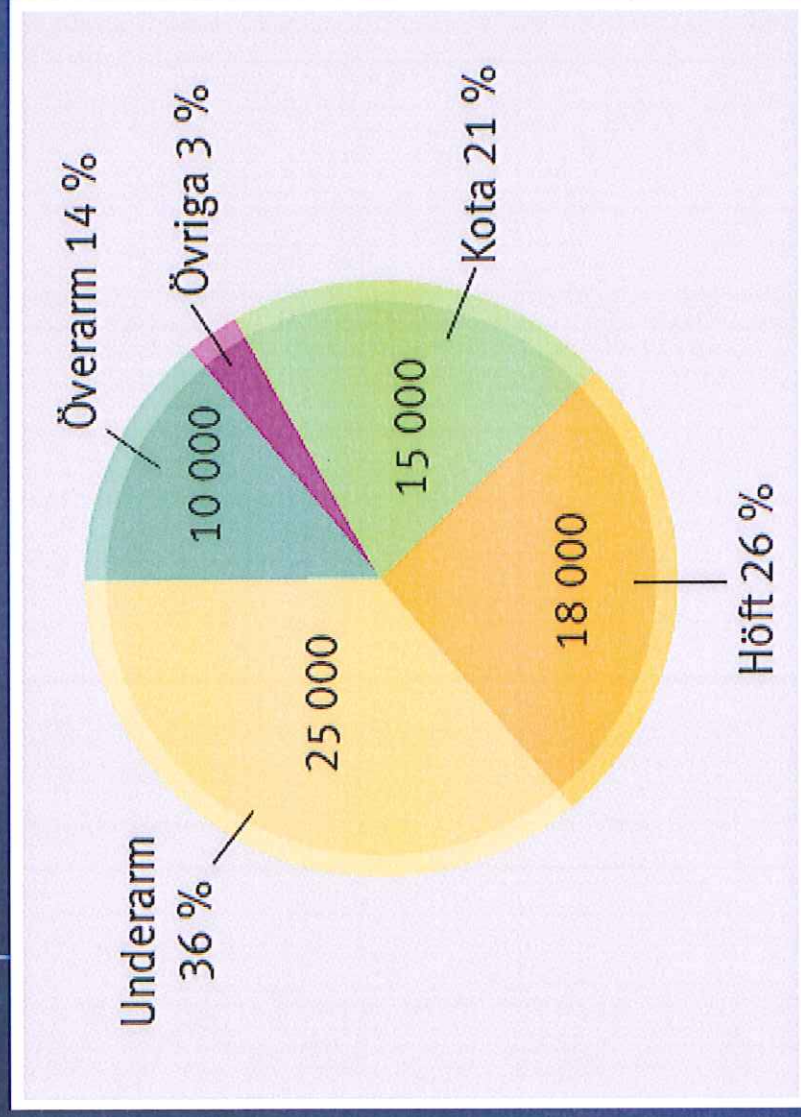
Definition	Benämning
Högre än $-1SD$	Normal
Mellan -1 och -2.5	Osteopeni
Lägre än $-2.5 SD$	Osteoporos
Lägre än $-2.5 SD$ och fraktur (-er)	Manifest osteoporos

Osteoporos - Bakgrund

Frakturepidemiologi i Sverige

□ 70.000 frakturer
årligen i Sverige

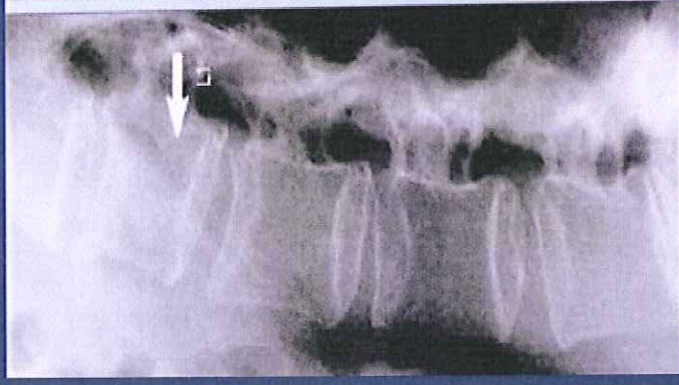

Naturalförloppet vid osteoporos

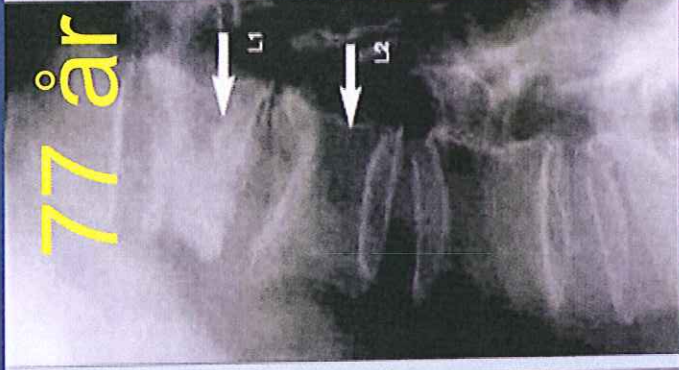
- Ökad risk för upprepade frakturer
- Sker vanligen i en hierarkisk ordning med ökande svårighetsgrad

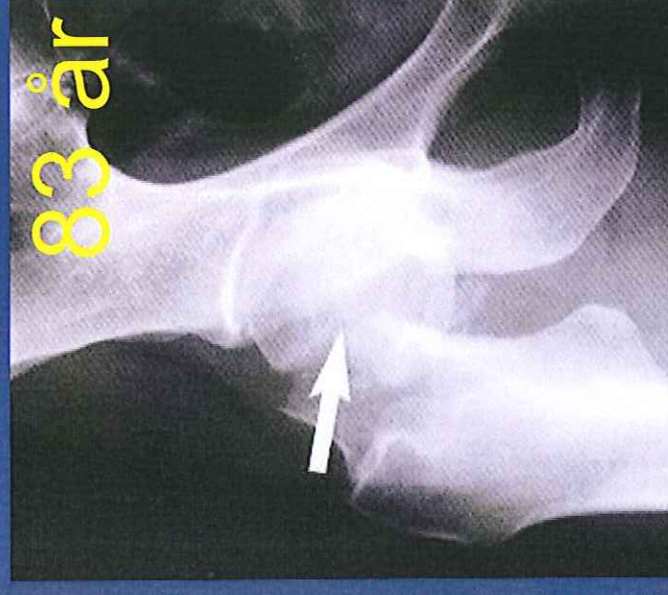
Handledsfaktur

Kotfrakturer

Kotfrakturer

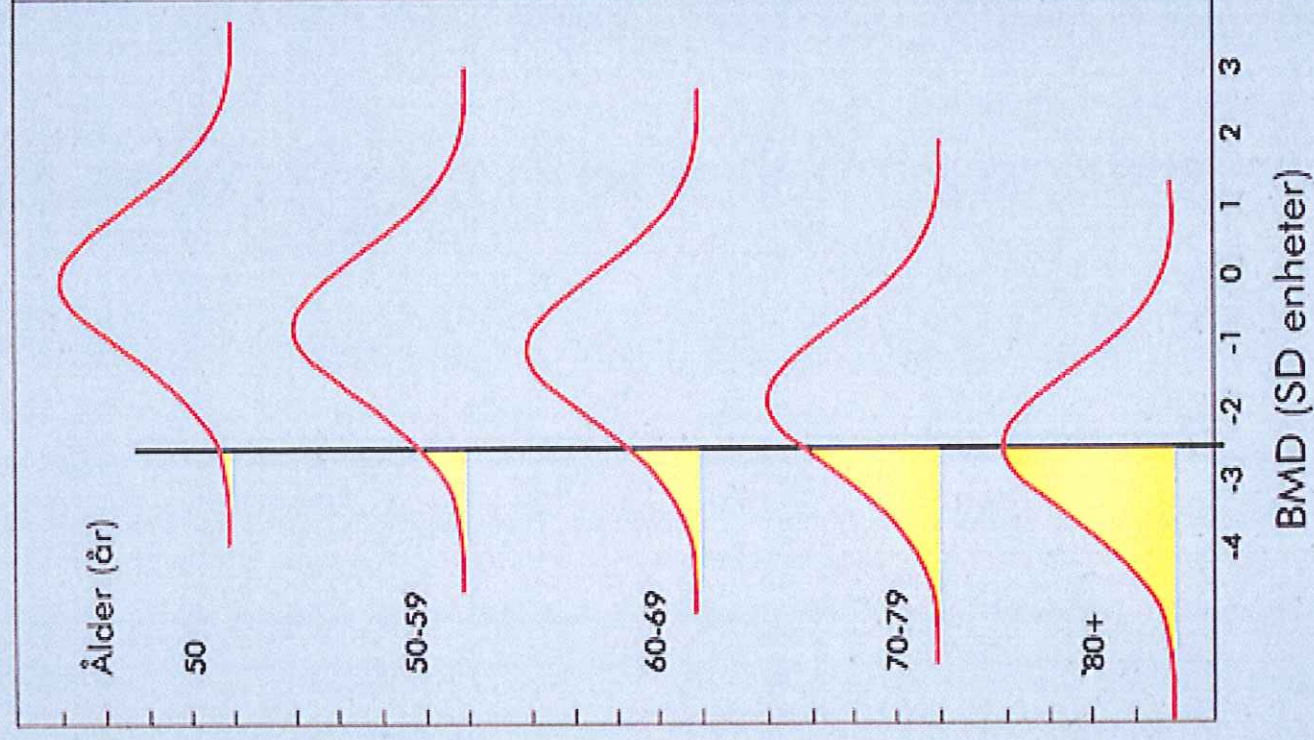

Höftfraktur

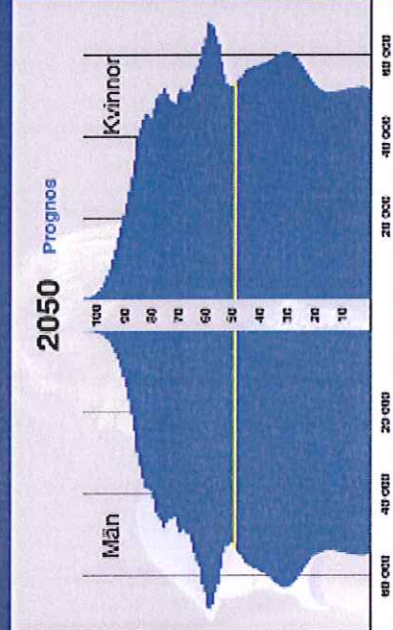
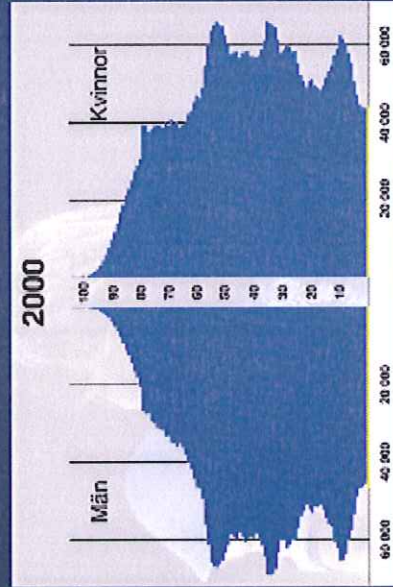
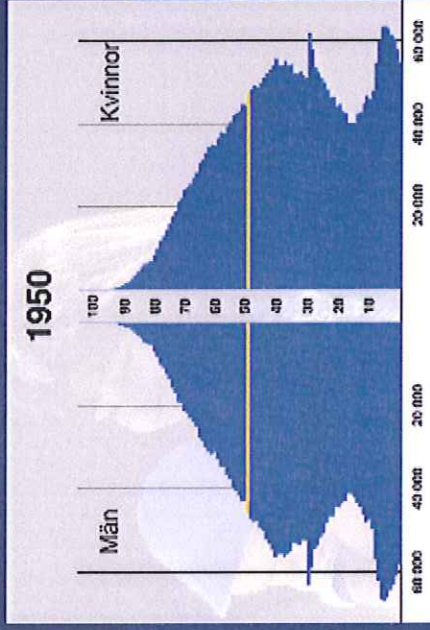
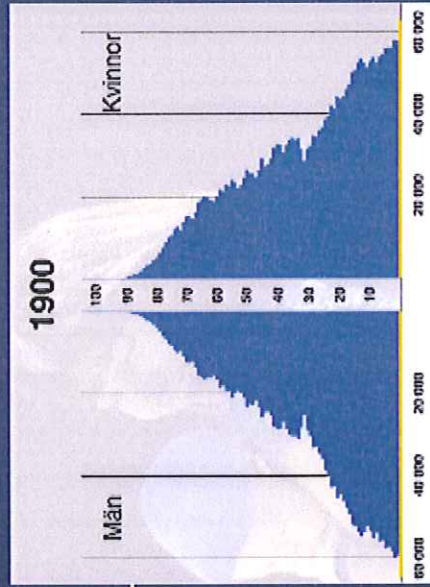
Hierarkisk ordning

Bentäthet
minskar med
stigande ålder

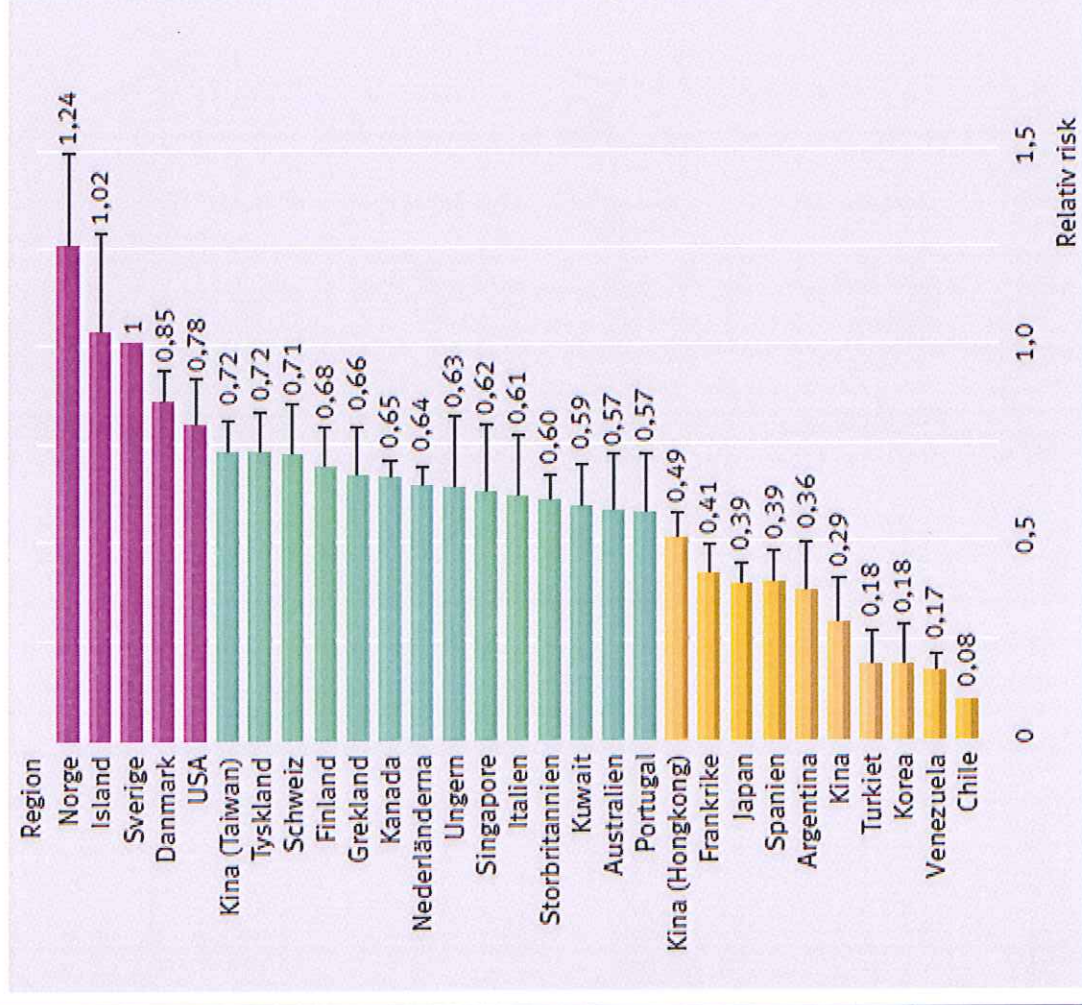
Befolkningsdistributionen i Sverige

Höftfrakturrisik i världen

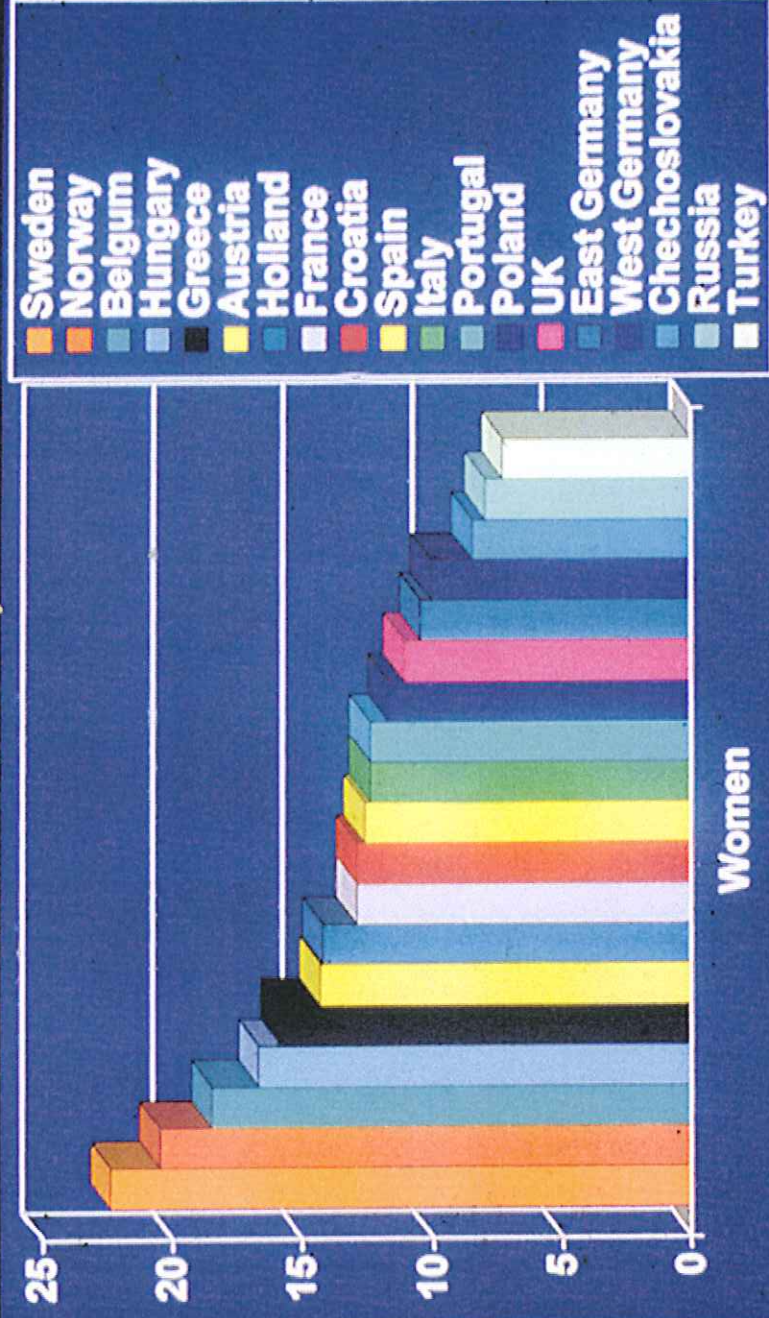
- Epidemiologiska data för höftfraktur tillgängliga från hela världen.
- Separata modeller för frakturrisik beroende på risknivå
  - Väldigt hög risk - Skandinavien
  - Hög risk – västeuropa
  - Moderat risk – sydeuropa
  - Låg risk – utvecklingsländer

10-årsrisk för höft fraktur, 50-åriga kvinnor

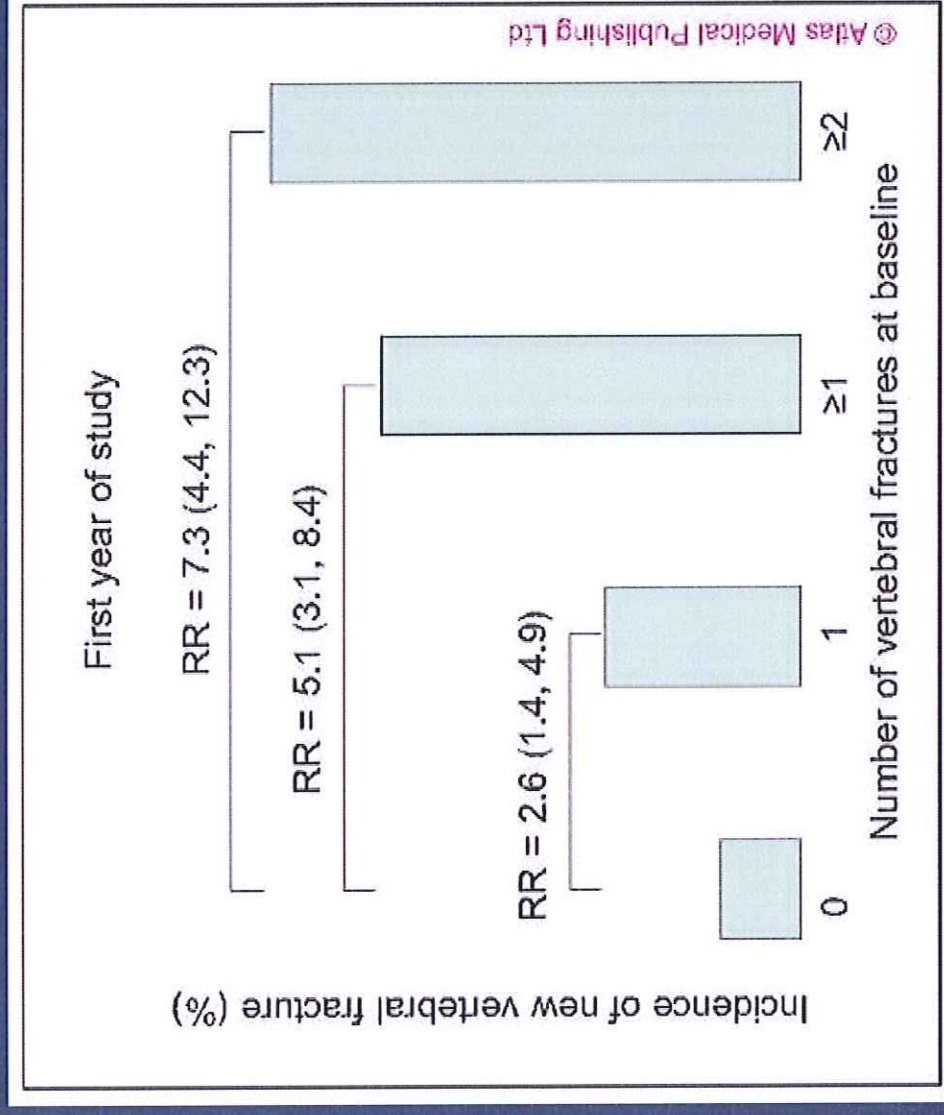

Europeiska Ryggosteoporosstudien (EVOS). Kvinnor 50-80 år

EVOS prevalence of vertebral deformities, Women

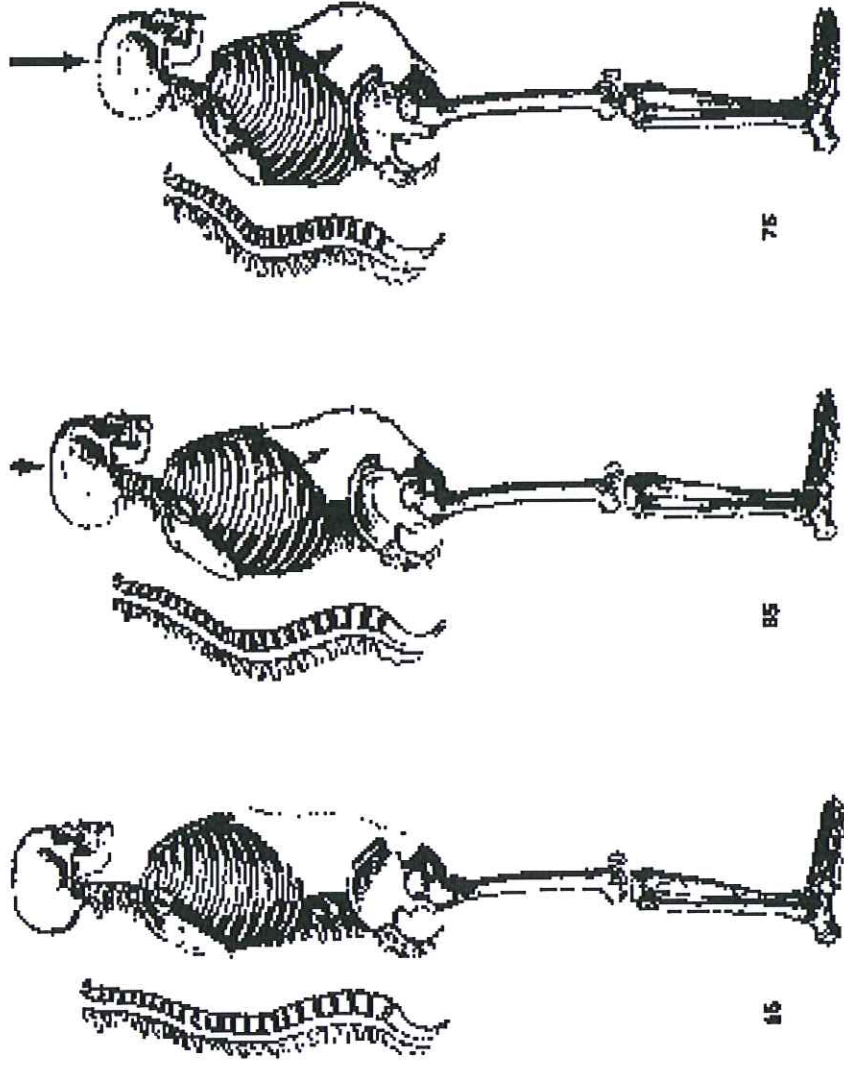

Risk för ny kotfraktur efter en första kotfraktur

2725 post-menopausal women, randomized placebo-controlled

Skelettutveckling med osteoporos

Frisk kvinna

Kraftig förkortning

Kyfos pga kotfrakturer

Osteoporos - Svårighetsgrad

- Endast ca 50% av höftfrakturpatienterna återfår sin funktionella status 1 år efter frakturen
- 20 (♀)% – 30 (♂)% dödlighet 1:a året efter en höftfraktur
- Ökad sjuklighet och dödlighet hos kotfrakturpatienter

Osteoporos Int (2005) 16: 222–228
DOI 10.1007/s00198-004-1686-2

ORIGINAL ARTICLE

The burden of hospitalised fractures in Sweden

O. Johnell · J.A. Kanis · B. Jonsson · A. Oden
H. Johansson · C. De Laet

	Antal vård dagar / år	Kostnad (mUSD)
Hjärtinfarkt	405.000	263
Stroke	685.000	446
Prostatacancer	95.000	62
Bröstcancer	78.000	51
Höftfraktur	332.000	216
Osteoporosfrakturer	540.000	351

Frakturförekomst–Hälsoekonomiska konsekvenser

Antal frakturer per år

Frakturtyp	Antal /år	Snittålder
Handled	25 000	63
Överarm	10 000	78
Kota	15(50) 000	77 ?
Höft	19 000	81

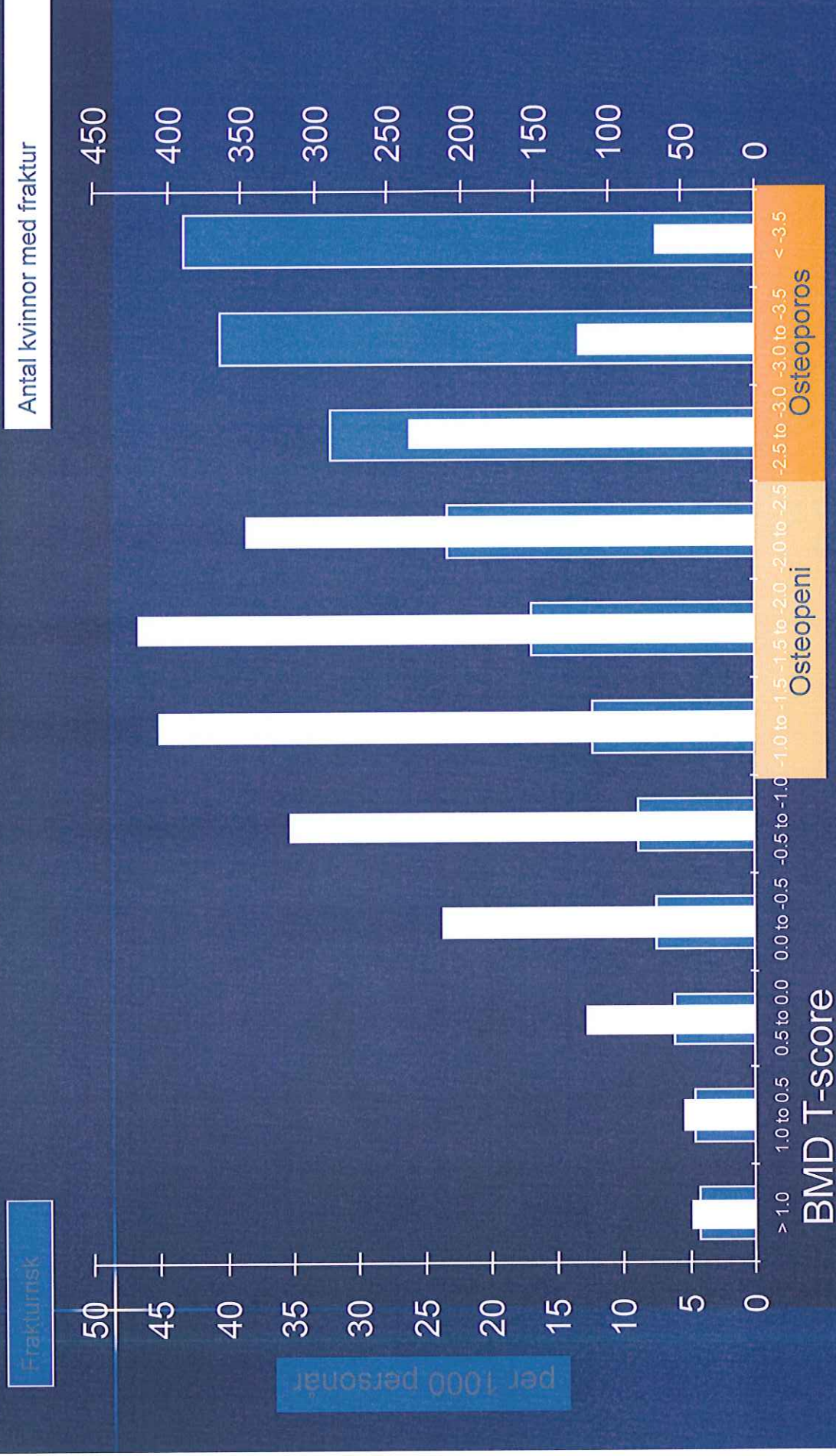
Kostnad första året

20 000 SEK
115 000 SEK
150-200 000 SEK

Årlig totalkostnad för samhället ca 5,5 - 6 miljarder SEK

- Höftfrakturpatienter konsumerar fler vård dagar än patienter med hjärtinfarkt, lungsjukdom, reumatoid artrit och diabetes mellitus
- Livstidsrisken att drabbas av osteoporosfraktur i Sverige
  - 50% för kvinnor
  - 25% för män

Osteoporosfrakturrisk och antal kvinnor med frakturer vs. BMD

Siris et al, Osteoporos Int (2006) 17:565-574 (also: Siris, Surgeon General's Workshop Dec 2002)

Frakturrisik enligt FRAX

Hem **FRAX** Beräkningsverktyg **10-år** Tabeller **Referenser** FAQ

Svenska

Weight Conversion
Pounds Kgs

Height Conversion
Inches Cms

Var vänlig besvara frågorna nedan för att beräkna sannolikheten att få fraktur inom 10 år.

Land: **Sverige** Namn / ID: Om riskfaktorena:

Frågeformulär:

1. Ålder (mellan 40-90 år) eller födelsedatum
Ålder: Födelsedatum:
75 Å: M: D:

2. Kön Man Kvinna

3. Vikt (kg)

4. Längd (cm)

5. Tidigare fraktur Nej Ja

6. Höftfraktur hos förälder Nej Ja

7. Aktuell rökning Nej Ja

8. Kortison Nej Ja

9. Reumatoid artrit Nej Ja

10. Andra sjukdomstillstånd som orsakar benskörhet Nej Ja

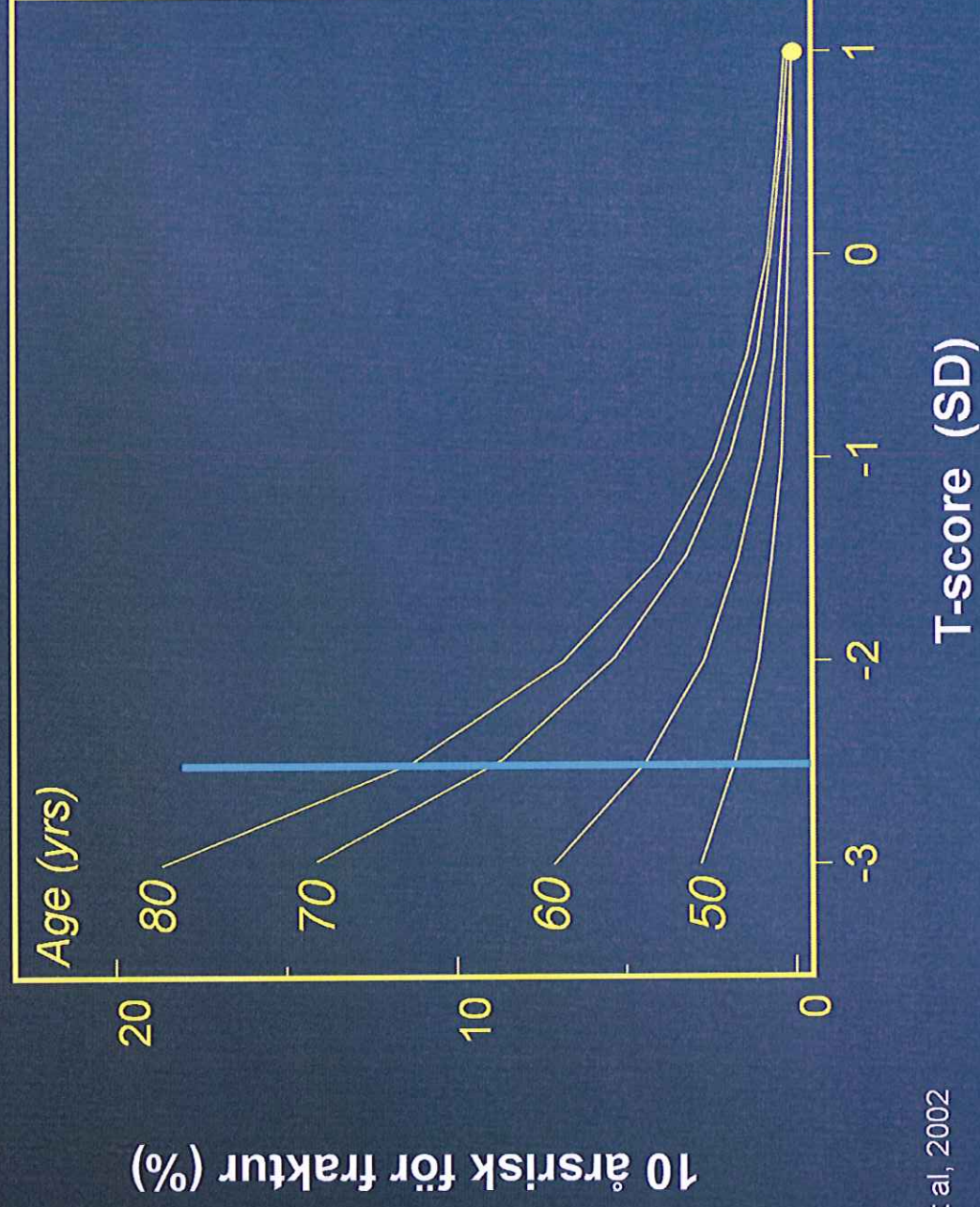
11. Alkohol 3 eller flera enheter per dag Nej Ja

12. BMD Femoral neck (g/cm²)
T-Score

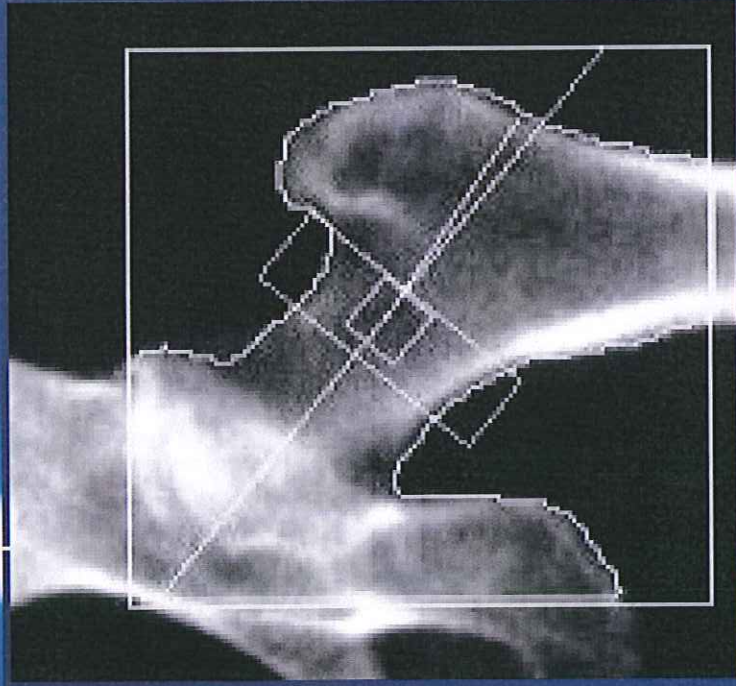
BMI 23.9
10-års sannolikheten för fraktur(%)
med BMD

☒ Osteoporotisk fraktur	43
☒ Höftfraktur	34

Alder och bentäthet är oberoende riskfaktorer för fraktur

Bentätthet som riskfaktor

- WHO kohorten:
Höftfrakturrisken ökar för varje sänkt SD bentätthet
  - RR 2,94 hos män
  - RR 2,88 hos kvinnor

Ärftlighet – Bentäthet och fraktur

- Ärftlighet för bentäthet = 60-80%
- Häftfraktur hos mamma el. pappa = fördubblad risk för egen fraktur (Kanis J et al. Bone 2004;35)
- I FRAX ges stor vikt: ca 22-30 % ökad risk för osteoporosfraktur

Tidigare fraktur

- En tidigare fraktur ökar risken för en ny även om man tar hänsyn till bentäthet: RR 1,86 (1,75 – 1,98)

A meta-analysis of previous fracture and subsequent fracture risk.

Kanis J et al. Bone 2004;35

Frakturrisken ökar med kortisonbehandling

- P.O. kortison ökar höftfrakturrisken
  - 4.4 ggr hos en 50-åring
- Dosberoende effekt (*min 3 mån och 5 mg prednisolon dagligen*)

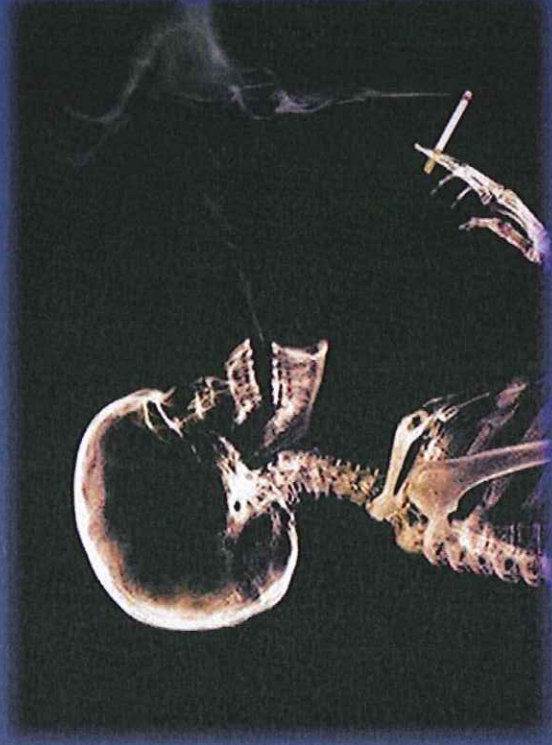

Kanis JA, Johansson H, Oden A. A meta-analysis of prior corticosteroid use and fracture risk. *Journal of Bone and Mineral Research*, 2004, 19:893–899.

Rökning ökar frakturrisken

Ökad risk för höftfrakturer hos rökare

- RR 1,84 (1,52 - 2,22)

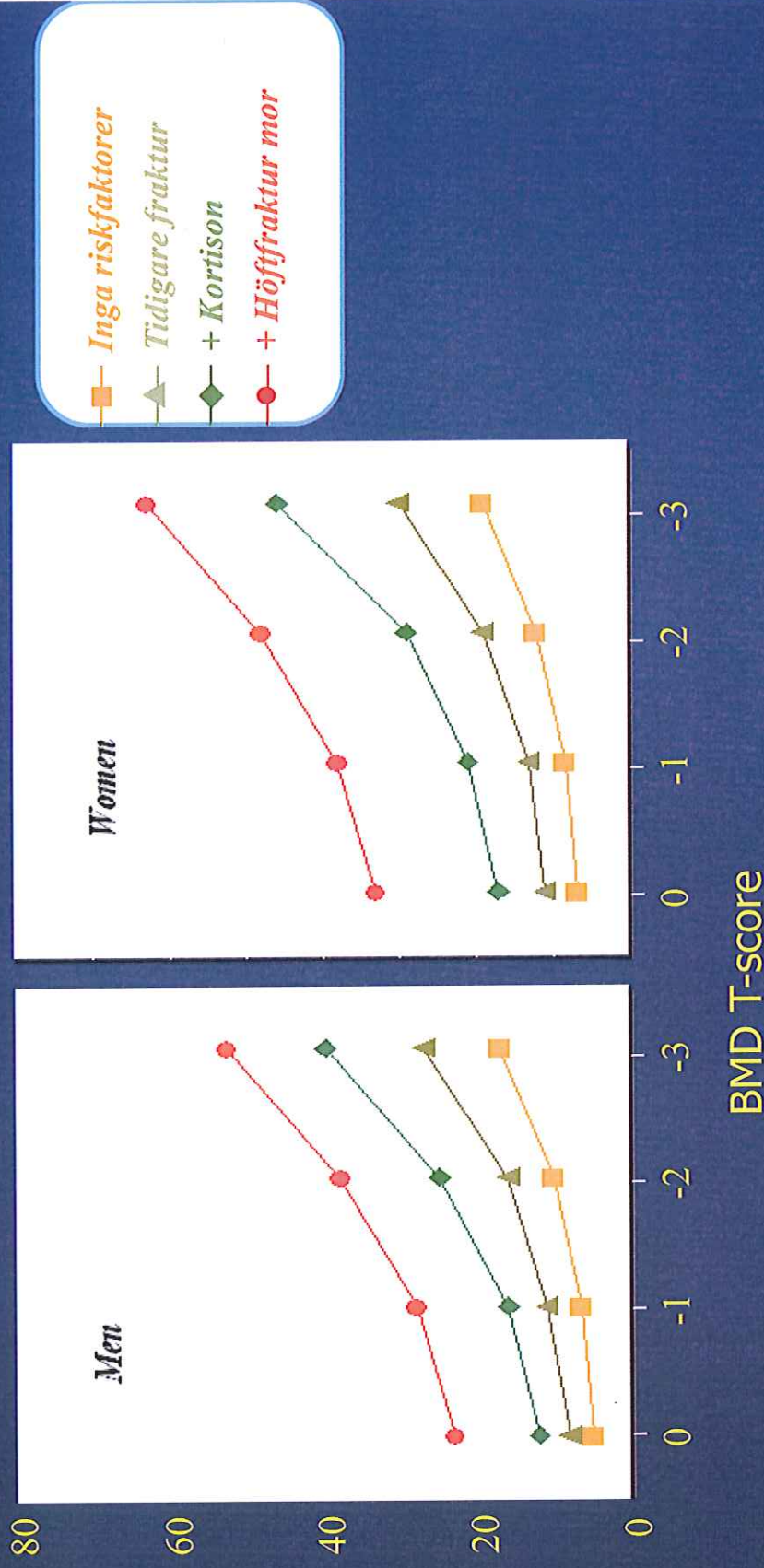

*WHO cohort. Smoking and fracture risk. A meta-analysis.
Kanis J et al. Osteoporosis Int 2005;16*

Akkumulering av riskfaktorer ökar frakturrisiken

Vid 65 års ålder, BMI = 24 kg/m², Sverige

10-årig frakturrisik (%)
(Höft, klinisk kotfraktur, humerus, underarm)

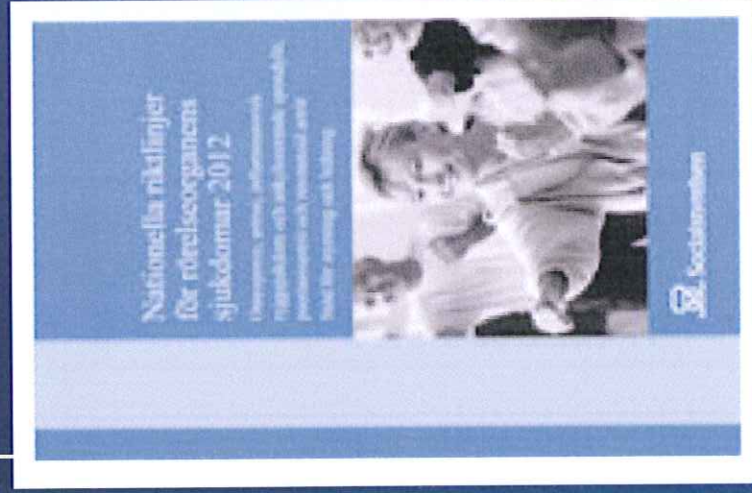

Nationella riktlinjer för rörelseorganens sjukdomar

2012

Osteoporos, artros,
inflammatorisk
ryggsjukdom och
ankyloserande spondylit,
psoriasisartrit och
reumatoid artrit

Stöd för styrning och
ledning

Rekommendationer om bedömning av frakturrisk vid misstanke om osteoporos

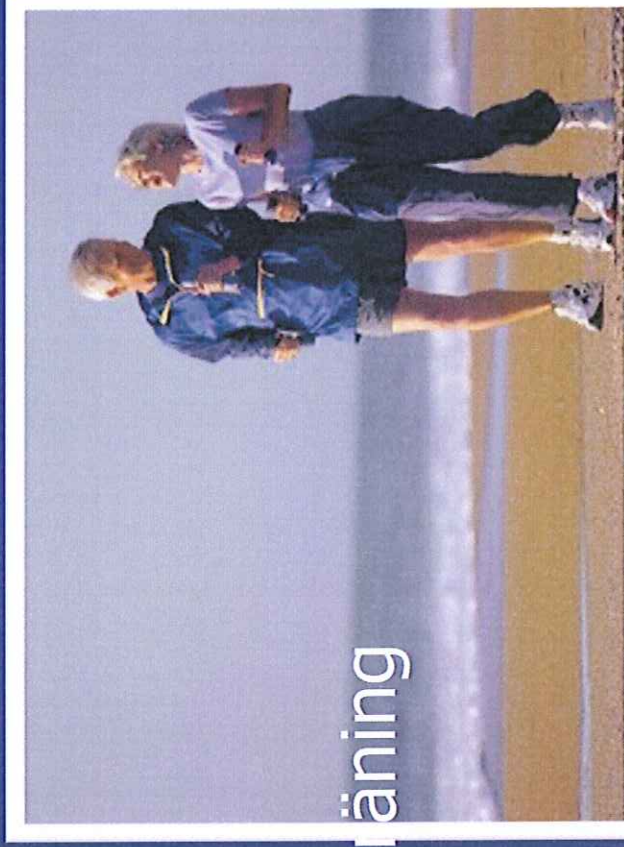
Hälsa- och sjukvården bör

- mäta bentätheten i höft och ländrygg med DXA vid en beräknad tioårig frakturrisk över 15 procent enligt FRAX för att få en säkrare bedömning av frakturrisken (**prioritet 3**)

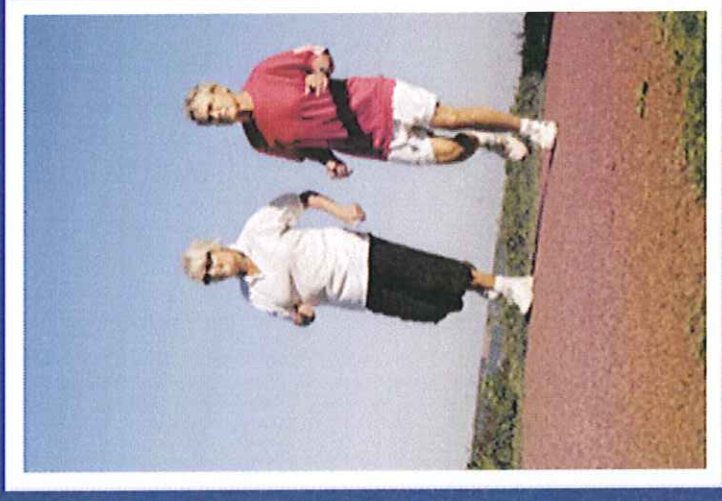
Träning hos äldre med låg bentäthet

- **Träningstyper**
  - Snabba promenader
  - Styrketräning
  - Viktbärande konditionsträning
  - Balansträning
- **Träningsmängd**
  - 2-3 ggr/vecka minst 40 min/gång

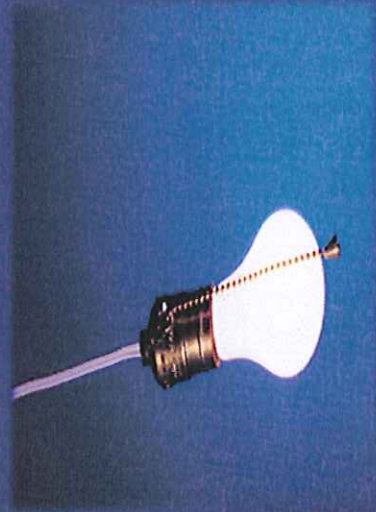
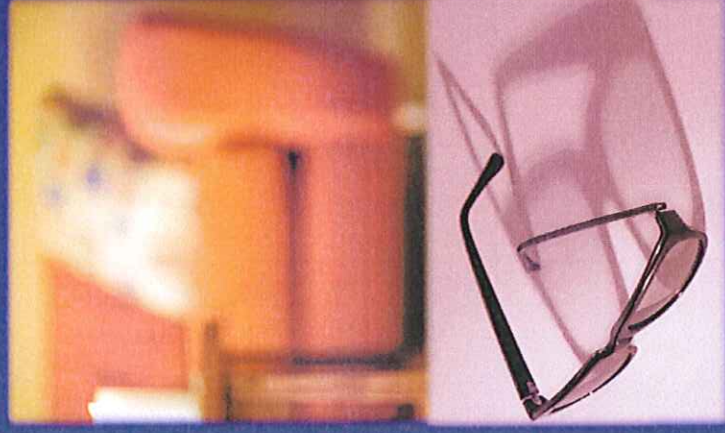

Vilken nytta har träningen hos äldre ?

- Förbättrar bentätheten/ minskar benförlusten i kotpelaren och i höften (~1-3%/år)
- Förbättrar muskelstyrka i ryggen och i benen (6-30%/3-6mån)
- Förbättrar balansen och minskar fallrisiken

Livsstilsintervention för att minska antalet fall och frakturer

Centrala rekommendationer

■ Rekommendation om fallpreventiva åtgärder

Hälsa- och sjukvården bör

- genomföra individanpassade fallpreventiva åtgärder för äldre personer i särskilt boende eller som befinner sig i sjukhusmiljö (*prioritet 4*)

Måttlig evidens

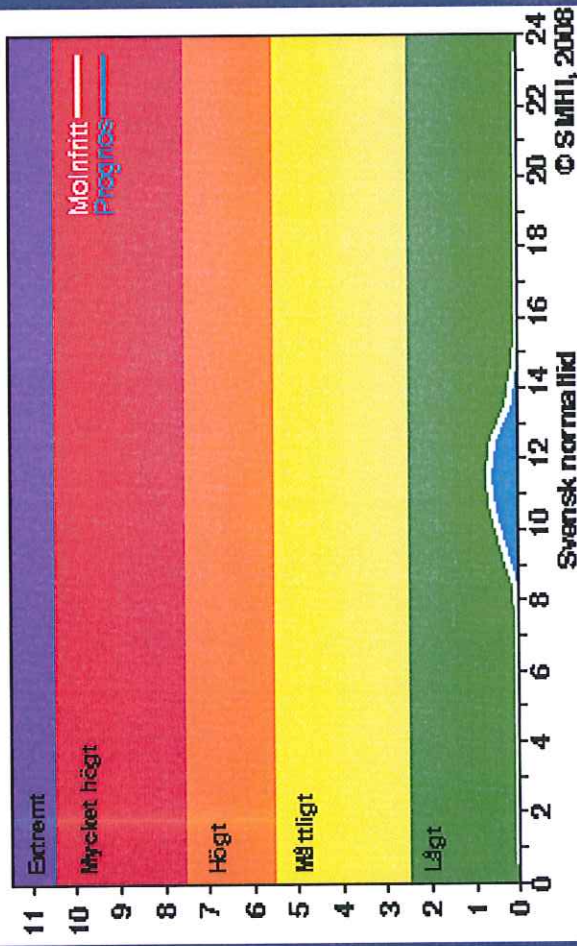
■ Rekommendation om fysisk träning

Hälsa- och sjukvården bör

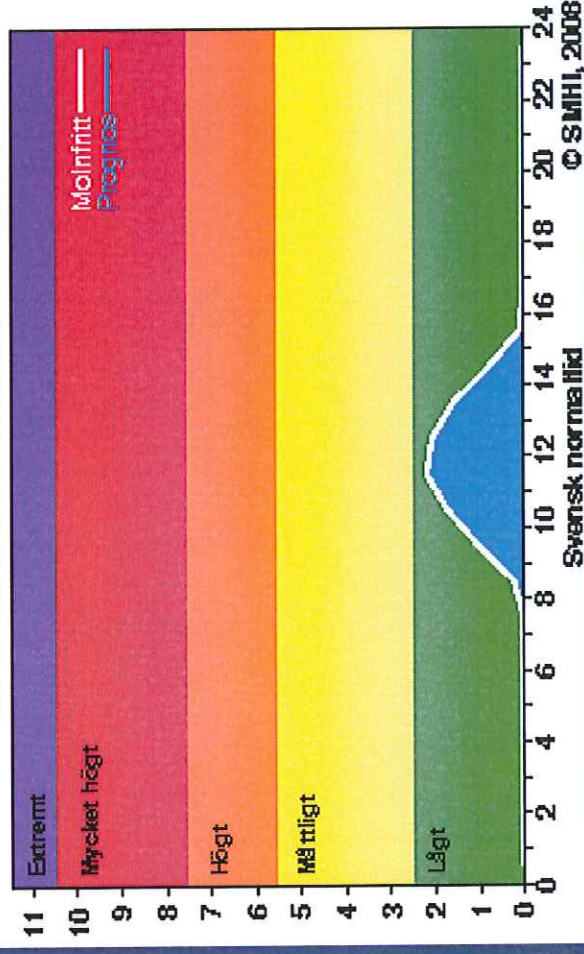
- erbjuda handledd fysisk träning till kvinnor med osteopeni, osteoporos eller osteoporosrelaterad kotfraktur (*prioritet 5*)

Vitamin D

UV-Index prognos
för Norra Norrlands Inland 7 okt 2008

UV-Index prognos
för Södra Götalands Inland 7 okt 2008

Vitamin D och skelettet

- Brist på D vitamin ger engelska sjukan (barn) eller osteomalaci (vuxna)
- Låga nivåer vitamin D (25OHD) i blodet ger ökning av parathormon
  - 75-50 nM 25OHD låga nivåer
  - <50 nM 25OHD brist – risk för skelettpåverkan
- Studie med >7000 postmenopausala kvinnor i 29 länder

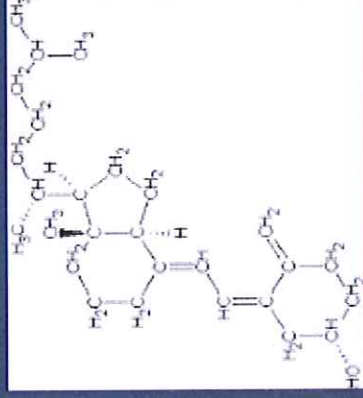
		Vinter			
nM 25OHD	<25	25-50	50-75	>75	
Andel	5,90%	29,40%	43,50%	21,20%	BMD ↓
		Sommar			
nM 25OHD	<25	25-50	50-75	>75	
Andel	3,00%	22,20%	47,20%	27,50%	PTH, CTX ↑

Kalcium & D-vitamin och höftfrakturer

- Enbart D-vitamin skyddar inte mot frakturer (24,749 äldre i 45 studier)
- Kalcium och D-vitamin skyddar sannolikt mot höftfraktur RR 0.84 (95% CI 0.73-0.96)
- Ökad risk för biverkningar med kombinationsbehandling
  - GI symptom, RR 1.04 (95% CI: 1.00-1.08)
  - Njursjukdom RR 1.16 (95% CI: 1.02-1.33)
  - Hjärt- och kärlsjukdom (WHI*) ?

Bakgrund - Behandling med kalcium och D-vitamin

- Tillsammans med samtidig frakturförebyggande läkemedel (t.ex. bisfosfonater)
- Vid dokumenterad brist

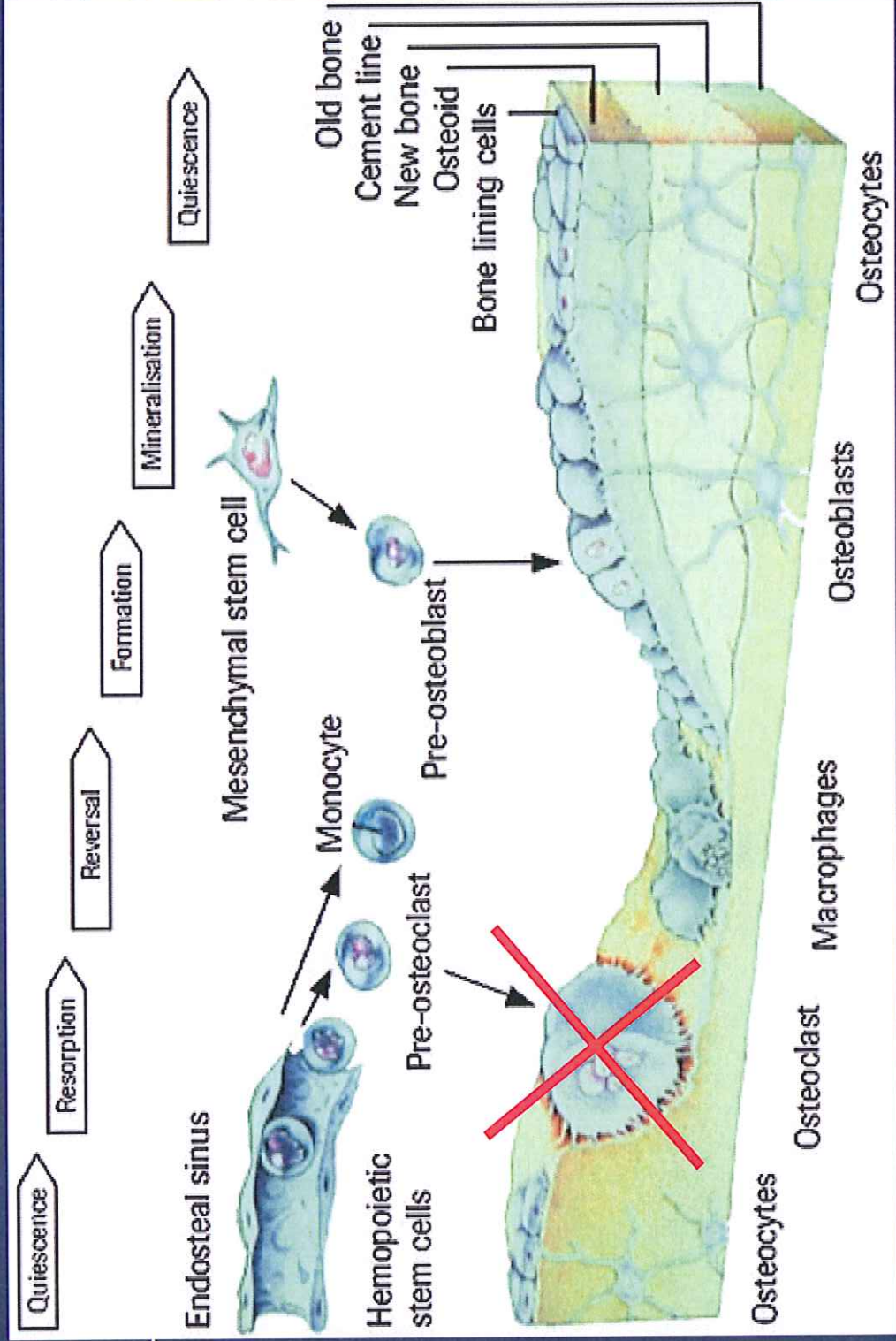
D-vitamin

Rekommendation om behandling med kalcium och D-vitamin som monoterapi

Hälso- och sjukvården bör inte

- behandla med kalcium och D-vitamin som monoterapi till postmenopausala kvinnor utan dokumenterad brist på dessa ämnen (**icke-göra**).
- Ingen/liten frakturförebyggande effekt hos postmenopausala kvinnor, <80 år
- Risk för biverkningar
  - GI, hjärta-kärl, njursten

Benedbrytaren

Resorption

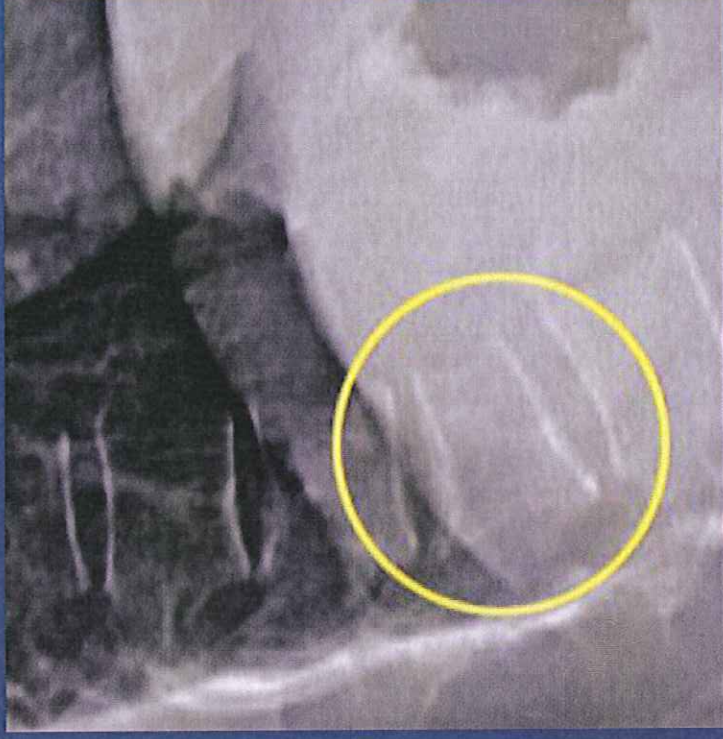
60 dagar

Formation

160 dagar

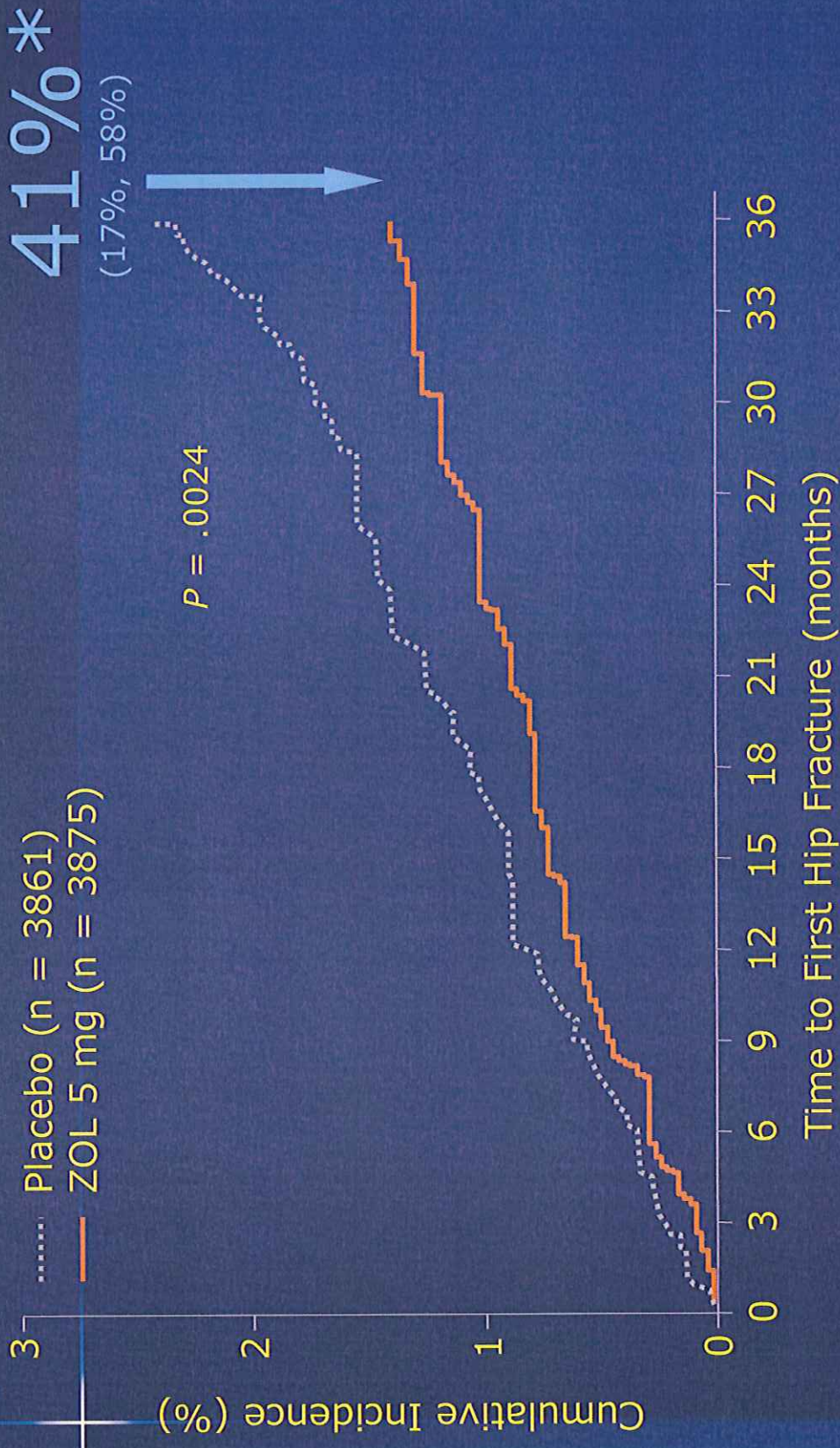
Alendronat och frakturrisk

- Tre års behandling med alendronat halverar risken för kotfraktur hos kvinnor med låg bentäthet eller tidigare fraktur

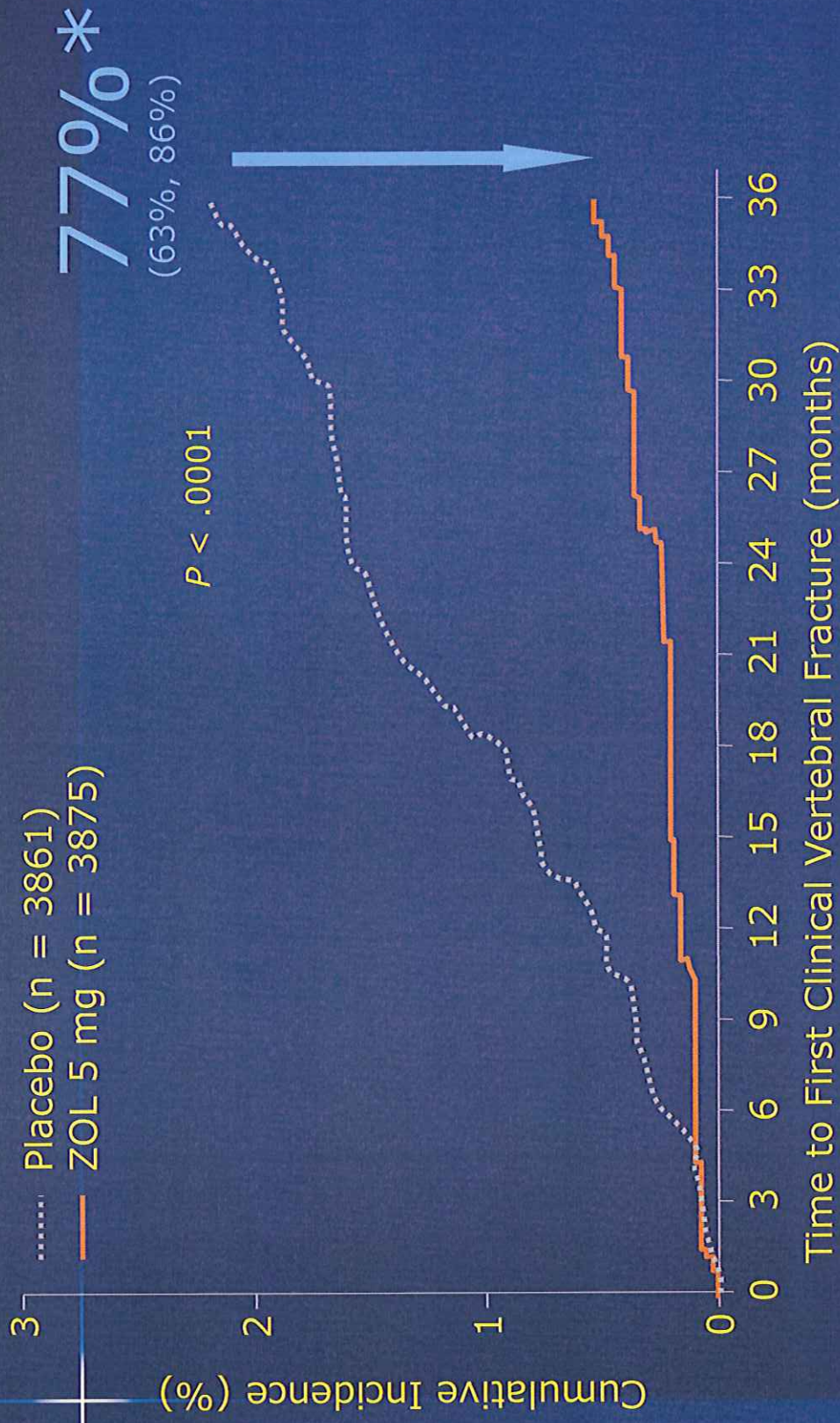
HÖG EVIDENS, STOR EFFEKT

Zoledronic Acid Reduced Cumulative 3-Year Risk of Hip Fractures (Strata I + II) by 41%

*Relative risk reduction vs placebo (95% confidence interval)
Adapted from Black DM, et al. *N Engl J Med.* 2007;356:1809-1822.

Zoledronic Acid Reduced Cumulative 3-Year Risk of Clinical Vertebral Fractures (Strata I + II) by 77%

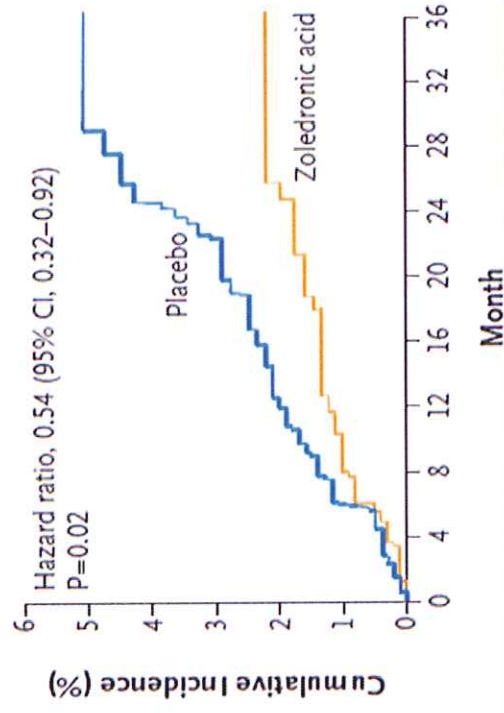

HÖG EVIDENS, STOR EFFEKT

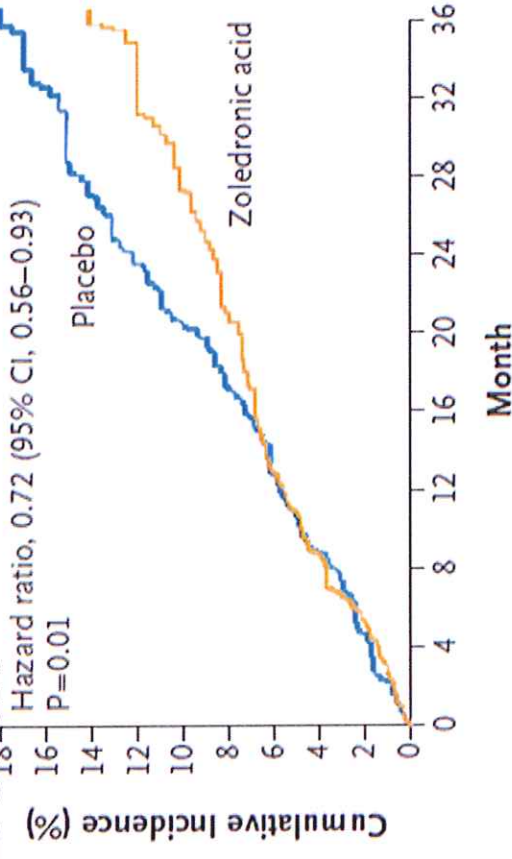
Zoledronsyra (Aclasta) vid behandling av osteoporos

- 1054 patienter behandlades med zoledronsyra och 1057 med placebo efter höftfraktur

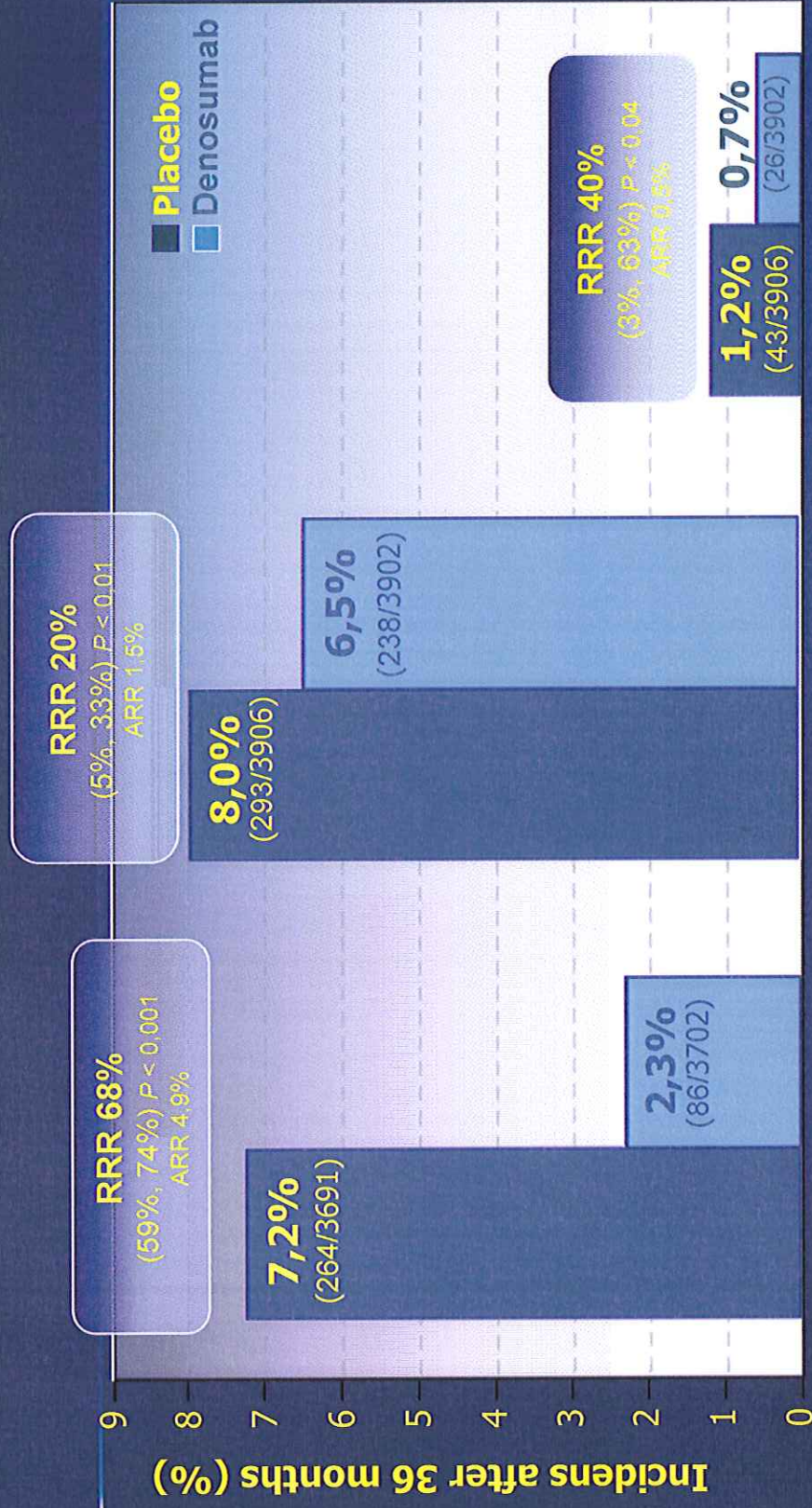
C Clinical Vertebral Fracture

Death

Denosumab (Prolia) minskar frakturrisiken

New vertebral fractures

Non vertebral fractures

Hip fractures

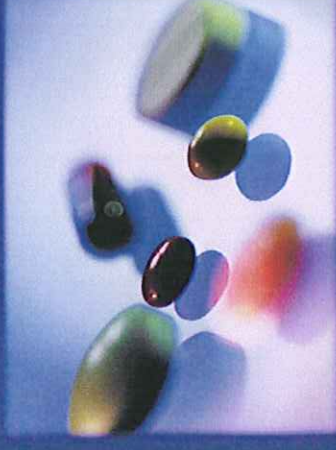
HÖG EVIDENS, STOR EFFEKT

Rekommendationer om behandling vid mycket hög frakturrisk

- tidigare höft- el kotfraktur el
- FRAX > 30%, BMD < -2, tidigare fraktur

Hälsa- och sjukvården bör

- behandla personer med mycket hög frakturrisk med alendronsyra (**prioritet 2**)
- ge behandling med zoledronsyra till personer som har mycket hög frakturrisk och som har svårt att fullfölja en behandling med alendronsyra (**prioritet 2**)
- ge behandling med denosumab till personer som har mycket hög frakturrisk och som har svårt att fullfölja en behandling med bisfosfonater (alendronsyra och zoledronsyra (**prioritet 3**))

SKLs öppna jämförelser 2012

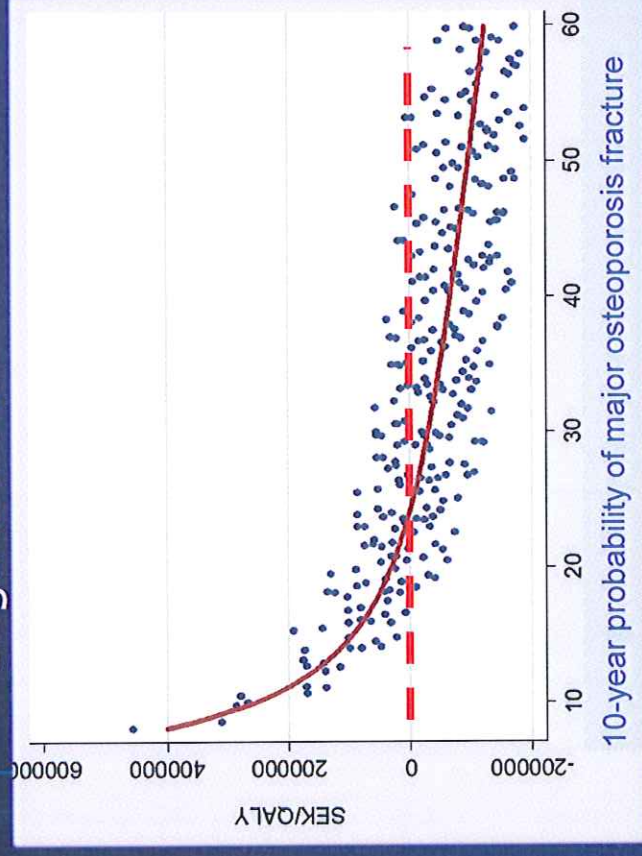
DIAGRAM 23A – MÄN/KVINNOR: Andel personer med benskörhetsfraktur som hade läkemedelsbehandling efter 6–12 månader. Avser personer 50 år och äldre. Åldersstandardiserade värden, 2009–2011.

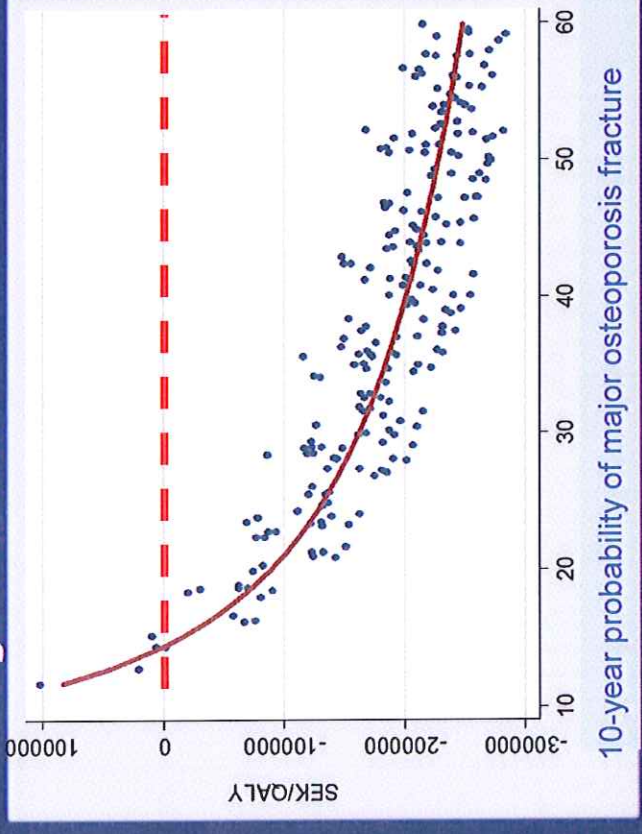
Källa: Läkemedelsregistret och Patientregistret, Socialstyrelsen.

Hälsoekonomi-osteoporos

Alendronat jämfört med ingen behandling hos 60-åriga kvinnor

Alendronat jämfört med ingen behandling hos 70-åriga kvinnor

Årlig kostnad för alendronat 300 kr

Hälsoekonomi-osteoporos

- Åtgärd: Behandling (läkemedel)
- Praxis: Ökad läkemedelsbehandling att vänta
- Ekonomiska konsekvenser: Kostnadsökning på kort sikt, cirka 70 miljoner (80% alendronat) kr per år
- **På längre sikt besparingar till följd av minskat antal frakturer, cirka 270 miljoner kr per år**
  - 3200 frakturer, varav 1900 höftfrakturer årligen
- Totalt besparing på cirka 200 miljoner kronor per år

Regional vårdprocess för att minska antalet osteoporosfrakturer beslut i Hälsa – och sjukvårds-utskottet Dec 2013

Mattias Lörentzon
Vårdprocessägare,

Ewa Waern, ordf., sektorsrådet geriatrik
Hans Lindahl, ordf., sektorsrådet ortopedi
Agneta Hamilton, ordf., sektorsrådet allmänmedicin
Erik Almqvist, sektorsrådet för invärtesmedicin
Kristian Axelsson, ST-läkare i ortopedi, SkaS Skövde
Jan-Olof Moberg, chefslogistiker, Hälsa- och
Sjukvårdsavdelningen.

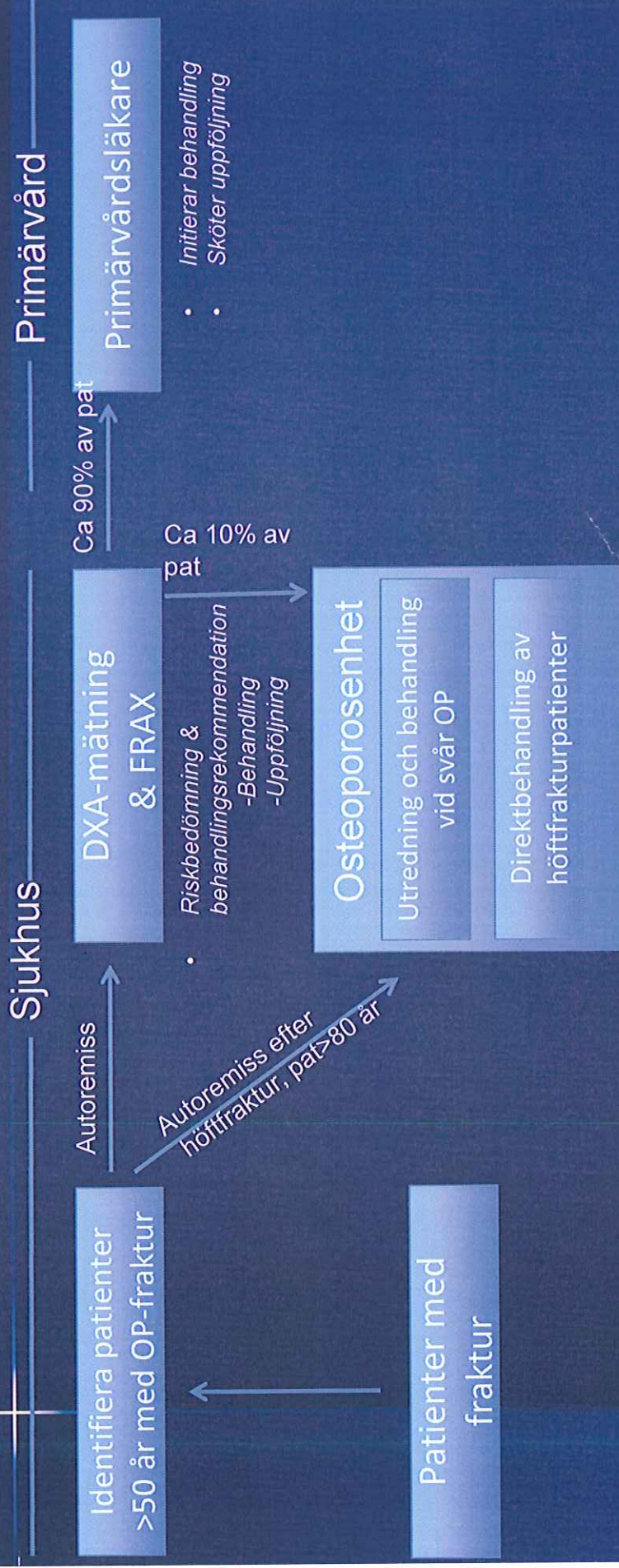
Jarl Torgerson, medicinsk rådgivare, VGR
Jan Carlström, medicinsk rådgivare, VGR

Regionuppdrag rörelseorganens sjukdomar

- ” En regional vårdprocess för dessa patienter föreslås utarbetas och implementeras genom ett särskilt införandeprojekt. Samtidigt görs en satsning på fler utredningar av patienter med osteoporosrelaterade frakturer inkl DXA-mätningar och att fler patienter får läkemedelsbehandling för att förebygga nya frakturer.”

Vårdprocess osteoporos

Bör ingå i uppdraget för frakturvården att att initiera utredning av patienter >50 år med osteoporosfraktur

Målsättning med vårdprocessen

- Öka antalet patienter som utreds efter osteoporosfraktur
- Öka andelen kvinnor och män med frakturförebyggande behandling till
  - 22% år 2014
  - 32% år 2015
  - 40% år 2016

Ekonomiska konsekvenser av vårdprocessen

Beräknade kostnadsräkningar (Mkr)	2014	2015	2016
Implanterade DXA-n			10%
Behandling av Special			-7,0
Ökad läkemedelsbehandling	1,1-1,4	3,2-3,9	4,6-5,7
Direktbehandling av höftfrakturpatienter >80år	0,8-1,0*	2,2-2,6*	3,0-3,6*
Tjänster för FKK	0,6	1,1	1,1
Total beräknad kostnad per år	5,2-6,4	12,1-14,4	17,9-21,7

Beräknad besparing på 45 Mkr per år för VGR

Tack för uppmärksamheten !
Frågor ?

